

The Culture of Polis

КУЛТУРА

ПОЛИСА

ISSN 1820-4589

Часопис за нејовање демократске политичке културе

Година XV

Број 37

2018. година

Култура - Полис, Нови Сад
Институт за Европске студије, Београд

ISSN 1820-4589

КУЛТУРА ПОЛИСА, год. XV (2018), бр. 37

THE CULTURE OF POLIS

часопис за неговање демократске политичке културе

КУЛТУРА ПОЛИСА

The Culture of Polis

часопис за неговање демократске политичке културе

Издавачи: Култура – Полис Нови Сад, www.kpolisa.com;
Институт за европске студије Београд, www.ies.rs

Уредништво: др Србобран Бранковић, др Мирко Милетић,
др Александар М. Петровић, др Славиша Орловић,
др Вељко Делибашић, др Ђорђе Стојановић,
др Милан Суботић, др Александар Гајић,
др Небојша Петровић, др Дарко Гавриловић, др Милош Савин,
др Александра Шуваковић, др Милан Игрутиновић.

Главни и одговорни уредник: др Љубиша Деспотовић

заменик гл. и одгов. уредника: др Зоран Јевтовић

помоћник гл. и одгов. уредника: др Жељко Бјелајац

секретар уредништва: др Александар Матковић

чланови уредништва из иностранства: др Василис Петсинис (Грчка),
др Пол Мојзес (САД), др Павел Бојко (Руска Федерација),
др Марко Атила Хоаре (Велика Британија),
др Татјана Тапавички - Дуроњић (РС-БиХ),
др Давор Пауковић (Хрватска), др Еуген Страутиу (Румунија)
др Даниела Блажевска (БРЈ Македонија)
др Дејан Михаиловић (Мексико)

прелом и припрема: Милан Карановић

Савет часописа: др Живојин Ђурић, председник;
др Вукашин Павловић, др Илија Вујачић, др Срђан Шљукић,
др Драган Лакићевић, др Мирослав Прокопијевић,
др Радослав Гађиновић, др Зоран Арацки, др Недељко Прдић,
др Зоран Аврамовић, др Срђан Милашиновић,
др Маријана Дукић - Мијатовић, др Јоко Драгојловић,
др Марија Ђорић.

штампа: НС Мала књига +

тираж: 400.

УДК 316.334.56:008

ЦИП - Каталогизација у публикацији

Библиотека Матице српске, Нови Сад

3

КУЛТУРА полиса : часопис за неговање демократске
политичке културе / главни и одговорни уредник Љубиша
Деспотовић. – Год. 1, бр. 1 (2004) – . – Нови Сад :
Удружење за политичке науке СЦГ Огранак у Новом Саду;
Stylos, 2004.- 21 cm

Повремено

ISSN 1820-4589

COBISS.SR-ID 199568391

САДРЖАЈ:

I ДРУШТВО И ПОЛИТИКА

Миша Ђурковић, <i>Комунистичке основе савременог разарања породице</i>	11-26
Марија Р. Стајић, <i>Случај Роу против Вејда: друштвене околности које су довеле до легализације абортуса у САД</i>	27-42
Предраг Терзић, <i>Однос војске према политичкој модернизацији у доба владавине Милана и Александра Обреновића</i>	43-54
Рајко Петровић, <i>Историјско-политички модел регионализације у Шпанији: изазови и перспективе.</i>	55-67
Александар Матковић, <i>Младачке поткултуре и криминалитет</i>	69-82
Мирела Лончар, <i>Утицај ислама на политичку ситуацију у Републици Македонији</i>	83-94
Никола Млађеновић, <i>Медијска производња председника: изборна кампања на РТС и Н1</i>	95-106
Зоја Б. Илић Духанџија, <i>Цензура у арапским медијима – мапирање</i>	107-119
Милован Лакушић, <i>Вођство као судбина политике</i>	121-134
Саша Марковић / Драгана Коларић, <i>Нека питања сузбијања насилничког понашања на спортској приредби или јавном скупу</i>	135-152
Милош Станојчић, <i>Настанак и развој јужнотиролског модела аутономије</i>	153-168

II ДРУШТВО И ПРАВО

Жељко Бјелајац, <i>Утицај Cosa Nostra на обликовање колективне свести сицилијанског друштва</i>	171-190
Бориша Лечић, <i>Условна осуда – кривично материјални и процесни аспекти</i>	191-203
Александар Фатић, <i>Правосуђе у Србији је привремено, транзиционо</i>	205-222
Бранислав Малагурски, <i>Неки правни аспекти актуелног и будућег статуса слободних зона Србије</i>	223-236
Ивана П. Бодрожич, <i>Оправданост изучавања тероризма као категорије кривичног права</i>	237-247
Александар Бодрожич, <i>Утицај мултинационалних компанија на еколошку безбедност.</i>	249-262
Дарко Т. Димовски / Иван Д. Милић, <i>Радно ангажовање осуђених лица (историјски аспект)</i>	263-278

Милош Лакићевић, <i>Обавештајни оквир феномена организованог криминала</i>	279-307
Слободан Малешић / Ненад Бингулац, <i>Поједини аспекти оправдавања и оспоравања института споразума о признању прекршаја</i>	309-321
Јоко Драгојловић / Маја Суботин, <i>Појмовно теоријске дилеме казне</i>	323-338
Владимир В. Козар / Ана И. Опачић, <i>Судска заштита права из радног односа</i>	339-354
III ЕКОНОМИЈА И ДРУШТВО	
Жаклина Спалевић / Милош Илић, <i>Место и улога криптовалута у светском економском систему</i>	357-369
Недељко Прдић, <i>Ефикасност управљања инвестицијама</i>	371-383
Нада Миленковић / Бранимир Калаш, <i>Дистинкција и положај фондова ризичног и приватног капитала</i>	385-396
Милош Крстић / Иван Ђекић, <i>Бихевиорална економија и стандардна економска теорија</i>	397-410
Јелена М. Андрашић / Вера М. Мировић, <i>Проблеми корпоративног управљања у Србији</i>	411-419
Весна Алексић, <i>Провера пословања са иностранством од стране пореских власти у Србији у циљу спречавања измештања добити у иностранство</i>	421-436
Миљојко Базић / Александар Базић, <i>Примена методе студије случаја у истраживању пословног преговарања</i>	437-450
Сања Шкорић, <i>Стечај и права запослених.</i>	451-464
Снежана Г. Лекић / Јелена М. Вапа-Танкосић, <i>Анализа финансијског сектора с аспекта организационе посвећености</i>	465-475
Надежда П. Љубојев / Маријана Дукић-Мијатовић, <i>Правни промет субјективног ауторског права</i>	477-488
IV КУЛТУРА И ИСТОРИЈА	
Ана Елаковић Ненадовић / Снежана Божанић, <i>Тиртајева елегија и етос родољубља у ликурговој беседи против леократа</i>	491-500
Снежана Бесермењи / Саша Марковић, <i>Евокативни субиндикатори у функцији очувања националног идентитета војвођанских Хрвата на примеру насеља Таванкут</i>	501-506
Јелена Коло, <i>Стратегија комуникације Србије у процесу приступања Европској унији</i>	507-520
Душан Илић, <i>Прилог расправи о постојању социјално-економског парламента у другој Југославији.</i>	521-531

Александра А. Марковић / Наташа М. Јовановић Ајзенхамер, <i>Класично наслеђе савременог феномена: веберово схватање друштвене стратификације и прекаријат</i>	533-544
Милева Томић, <i>Правно уређење Дунавске Бановине.</i>	545-555
Александар М. Филиповић, <i>Актуелни аспекти менаџмента видео игре као најпрофитабилнијег новог медија креативне индустрије.</i> . . .	557-572
Александра М. Терзић / Невена Ћурчић, <i>Урбанистичке визије и унапређење туристичке понуде: Београдска тврђава</i>	573-583
Душко Кузовић, <i>Положај куће на парцели у варошицама западне Србије у 19. веку</i>	585-594

V ПРИКАЗИ

Александар М. Петровић, <i>Снажна подсећања на улазак Господа Исуса Христа у историју и данашње виђење Његовог дела</i>	597-604
--	---------

THE CONTENT:

I SOCIETY AND POLICY

- Miša Đurković,
Communist origins of contemporary family destruction 11-26
- Marija R. Stajić, *The case of Rou against Wade: the social circumstances that led to the legalization of abortion in the United States* 27-42
- Predrag Terzić, *The attitude of army towards political modernization in the period of Milan and Aleksandar Obrenovic's rule* 43-54
- Rajko Petrović, *Historical-political model of regionalization in Spain: challenges and perspectives* 55-67
- Aleksandar Matković,
Youth subcultures and crime 69-82
- Mirela Lončar, *Утицај ислама на политичку ситуацију у Републици Македонији* 83-94
- Nikola Mladenović, *Media construction of the president: election campaign on TV N1 and RTS public service* 95-106
- Zoja B. Ilić Duhandžija,
Censorship in the Arab media - mapping 107-119
- Milovan Lakušić,
The leadership as a destiny of politics 121-134
- Saša Marković / Dragana Kolarić, *Some questions regarding suppression of violent behaviour at sports events or public rallies* 135-152
- Miloš Stanojčić,
Origin and development of the autonomy of south tyrol 153-168

II SOCIETY AND LAW

- Željko Bjelajac, *Influence of Cosa Nostra in shaping of collective consciousness of Sicilian society* 171-190
- Boriša Lečić,
A suspended sentence - criminal material and trial aspects 191-203
- Aleksandar Fatić,
Judiciary in Serbia is temporary, tracing 205-222
- Branislav Malagurski, *Certain legal aspects of actual and future legal status of the free zones of Serbia* 223-236
- Ivana P. Bodrožić, *Justification of terrorism examination as a category of criminal law* 237-247
- Aleksandar Bodrožić,
Impact of multinational companies on environmental safety 249-262
- Darko T. Dimovski / Ivan D. Milić,
Work engagement of convicted persons (historical aspect) 263-278

Miloš Lakićević, <i>The intelligence framework of the phenomenon of organized crime</i>	279-307
Slobodan Malešić / Nenad Bingulac, <i>Individually aspects of justifying and dispytes of the institute of plea bargaining of minor offence</i>	309-321
Joko Dragojlović / Maja Subotin, <i>Conceptual theoretical dilemmas of punishment</i>	323-338
Vladimir V. Kozar / Ana I. Opačić, <i>Judical protection of labor rights</i>	339-354
III ECONOMY AND SOCIETY	
Žaklina Spalević / Miloš Ilić, <i>Place and role of crypto currencies in the world economic system</i>	357-369
Nedeljko Prdić, <i>Efficiency of investment management</i>	371-383
Nada Milenković / Branimir Kalaš, <i>The distinction and position of venture capital and private equity funds</i>	385-396
Miloš Krstić / Ivan Đekić, <i>Biheviorial economics and standard economic theory</i>	397-410
Jelena M. Andrašić / Vera M. Mirović, <i>The problems of corporate governance in Serbia</i>	411-419
Vesna Aleksić, <i>Checking business relationships with a foreign partner by tax authorities in Serbia in order to prevent the transfer of profits abroad</i>	421-436
Miljojko Bazić / Aleksandar Bazić, <i>Application of case study method in the researching of business negotiations</i>	437-450
Sanja Škorić, <i>Bankruptcy and employee rights</i>	451-464
Snežana G. Lekić / Jelena M. Vapa-Tankosić, <i>Analysis of the financial sector from the aspect of organizational commitment</i>	465-475
Nadežda P. Ljubojev / Marijana Dukić-Mijatović, <i>Legal transactions of subjective copyright</i>	477-488
IV CULTURE AND HISTORY	
Ana Elaković Nenadović / Snežana Božanić, <i>The elegiac poetry of tyrtaeus and the ethos of patriotism in lycurgus' oratory</i>	491-500
Snežana Besermenji / Saša Marković, <i>Evocative subindicators work preserving the national identity of Croats in Vojvodina the case of Tavankut</i>	501-506
Jelena Kolo, <i>Serbia's communication strategy in the process of joining the European Union</i>	507-520
Dušan Ilić, <i>Annex of the discussion on the establishment of the socio-economic parliament in second Yugoslavia</i>	521-531

Aleksandra A. Marković / Nataša M. Jovanović Ajzenhamer, <i>Classical heritage of contemporary phenomenon: weber's conception of social stratification and precarity</i>	533-544
Mileva Tomić, <i>Legal constitution of Danube Banovina</i>	545-555
Aleksandar M. Filipović, <i>Current aspects of video game management as the most profitable new media of the creative industry.</i>	557-572
Aleksandra M. Terzić / Nevena Ćurčić, <i>Architectural visions and enhancement of tourism offer: Belgrade Fortress</i>	573-583
Duško Kuzović, <i>The position of the house on the plot in boroughs of western Serbia in the 19th century</i>	585-594

V REVIEWS

Aleksandar M. Petrović, <i>Powerful reminders of the entry of the Lord Jesus Christ into the history and today's view of His work</i>	597-604
--	---------

САША МАРКОВИЋ*
ДРАГАНА КОЛАРИЋ**
Криминалистичко-
полицијски универзитет
Београд

УДК 351.78:343.3/.7
Прегледни рад
Примљен: 14.09.2018
Одобрен: 04.10.2018
Страна: 135-152

НЕКА ПИТАЊА СУЗБИЈАЊА НАСИЛНИЧКОГ ПОНАШАЊА НА СПОРТСКОЈ ПРИРЕДБИ ИЛИ ЈАВНОМ СКУПУ***

Сажетак: Савет Европе је 1985. у Стразбуру усвојио Европску конвенцију о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама, као одговор на многобројне спортске трагедије на европским спортским стадионима. Наша држава је ратификовала исту 1990. Насиље навијачких група постаје све препознатљивији феномен и у Србији. Из тих разлога донет је 2003, као *lex specialis*, Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама који се бави само овом материјом. На почетку смо поставили хипотезу да је казнена политика за овај вид насиља блага. Нажалост, та хипотеза је и потврђена. Уочљиво је прибегавање условним осудама, али и опортунитету кривичног гоњења, без обзира што је стварна надлежност за поступање по овим кривичним делима додељена вишим јавним тужилаштвима и судовима (значи од законодавца је препознат већи степен друштвене опасности) и што су законом забрањене релативно високе казне. Мали број је оних који бивају осуђени на казне затвора. Такође, након анализе података утврдили смо да је у већини поступака, вођених због учињеног насиља на спортским приредбама, осумњичени играч или тренер. Да ли то значи да је држава своју оштрицу усмерила првенствено према непосредним учесницима спортске приредбе уместо према навијачима? Ако се резултати истраживања, које не мора бити репрезентативно јер смо га сузили на један управни округ у Србији, примене на целу територију Србије, можемо закључити да су као насилници првенствено препознати играчи и тренери који бивају осуђени условно или не буду уопште оптужени. Међутим, и поред ставова судске праксе, остаје спорно да ли извршилац овог кривичног дела треба да буде учесник спортске приредбе?

Кључне речи: насиље, спортске приредбе, јавни скуп, кривично дело, извршилац, мера безбедности

* sasa.markovic@kpa.edu.rs, sasamarkovic975@gmail.com

** dragana.kolaric@kpa.edu.rs, draganakolaric.kpa@gmail.com

*** Рад је резултат истраживања на пројекту: „Криминалитет у Србији и инструменти државне реакције“, који финансира и реализује Криминалистичко-полицијска академија у Београду, циклус научних истраживања 2015-2019. година.

Увод

Може се рећи да, заједно са религијом и ратом, спорт представља један од до сада измишљених, најуспешнијих начина колективне мобилизације. За спорт се може рећи да је функционално хомологан са религијом и ратом. То значи, спорт може: 1) пружити извор значења у животу; 2) делује као фокус социјалне идентификације; и 3) нуди искуства која су аналогна узбуђењу насталом у рату и емоционалном узбуђењу насталом у другим „озбиљним“ ситуацијама, попут „заљубљености“ (Е. Dunning, 1999: 221). Насиље на спортским приредбама представља веома сложену форму антисоцијалне појаве у друштву. За његово спречавање и сузбијање морају се примењивати проактивне стратегије, криминалистички приступи и одговарајуће кривичноправно реаговање. Криминалистичка активност мора бити усмерена не на кривична дела, већ на лица која су вође или чланови најужег језгра екстремних група навијача. Зато је потребно да полиција располаже потпуним и благовременим информацијама о њиховим понашњу, кретању, навикама, контакту са другим лицима и тако даље. Информације се морају прикупљати за потребе тактичких и стратегијских циљева. Информације тактичког значаја директно помажу оперативну и тужилачку делатност и усмерене су на хапшења и утужења. Стратегијске информације усмерене су на остваривање удаљенијих циљева (Б. Симоновић, 2012:625).

Биће кривичног дела показује да се оно не односи само на навијаче већ и на све остале учеснике приредбе. Чињеница је да спортисти треба да дају пример фер понашања али да ли је интенција законодавца заиста била, и на међународном тј. регионалном нивоу и на националном нивоу, да се играчи, судије, тернери или други непосредни учесници спортске приредбе кажњавају.

*Законом о изменама и допунама Кривичног законика*¹ (даље – ЗИД КЗ) из септембра 2009. престао је да важи члан 20. *Закона о спречавању насиља и недолучног понашања на спортским приредбама* (ЗСНСП) и истовремено је инкриминисано кривично дело насилничко понашање на спортској приредби у члану 344а КЗ.

ЗИД КЗ² из децембра 2009. мења назив дела – *насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу*.

Шта се десило са нашом инкриминацијом? Изгледа да смо у односу на конвенцију Савета Европе еволуирали.

Наиме, евидентно КЗ, начином на који је уобличена правна норма, иде даље од релевантних међународних докумената. Основни облик се односи на све јавне скупове, а не само на спортске приредбе. Такође, полазећи од језичког тумачења, извршилац кривичног дела може бити свако лице, а не само навијачи.

¹ „Службени гласник РС“, бр. 72/09

² „Службени гласник Републике Србије“ бр. 111/09

У овом моменту не улазимо у оправданост проширивања инкриминације и на јавне скупове и на учеснике спортских догађаја, али можемо да приметимо да и ова инкриминација представља својеврсни пример казуистичког приступа у решавању проблема који се могао сузбијати и другим важећим инкриминацијама.

Закон о спорту дефинише појам спортске приредбе. Поред осталог, неопходан услов да би се догађај третирао као спортска приредба је постојање јавног интереса.³ У смислу ЗСНСП, спортске приредбе, јесу спортска такмичења и спортске манифестације.

У тренутку када је изменама и допунама КЗ 2009. проширено биће овог кривичног дела, појам „јавног скупа“ је био дефинисан *Законом о окупљању грађана*⁴ који је одлуком Уставног суда проглашен неуставним.⁵ Иначе, овај закон се примењивао више од 6 месеци након утврђивања његове неуставности тј. до 23. октобра 2015. и објављивања одлуке у Службеном гласнику РС. Након тога, имамо један правни вакуум који је трајао више од три месеца до доношења новог Закона о јавном окупљању.⁶

Неусклађеност законских прописа доводи до великих проблема у пракси. Тако су нпр. у неким случајевима донете ослобађајуће пресуде јер је насиље учињено за време одигравања пријатељске фудбалске утакмице без публике. Кључно питање које је суд решавао је да ли је пријатељска утакмица облик спортске приредбе, односно јавног скупа. Наиме, у сваком предмету мора се утврдити да ли је радња извршења кривичног дела учињена на спортској приредби или јавном скупу, јер је то обавезан елеменат бића кривичног дела. То питање нас води до тумачења одредби Закона о јавном окупљању. Он, међутим, не дефинише појам јавног скупа већ појам јавног окупљања.⁷ Иако тумачењем можемо доћи до закључка да законодавац под окупљањем подразумева скуп грађана, било би добро усагласити биће кривичног дела из члана 344а КЗ са законом.

Кривичноправни аспекти насилничког понашања на спортској приредби или јавном скупу

Анализирајући инкриминацију из члана 344а можемо да изведемо неколико закључака о чијој (не)оправданости ћемо говорити у наредним редовима.

Прво, ова инкриминација има за циљ сузбијање насилничког понашања како на спортским приредбама тако и на јавним скуповима.

Друго, извршилац овог кривичног дела може бити свако лице.

³ Закон о спорту, „Службени гласник РС“, бр. 10/2016, члан 3. Видети и: члан 156.

⁴ „Службени гласник РС“, бр. 51/92, 53/93, 67/93, 17/99, 33/99, 48/94, „Службени лист СРЈ“, бр. 21/2001 - Одлука Савезног уставног суда, „Службени гласник РС“, бр. 29/2001, 101/2005, 88/2015 - Одлука Уставног суда.

⁵ ГУз-204/2013 од 9. априла 2015.

⁶ „Службени гласник РС“, бр. 6/2016, примењује се од 5. фебруара 2016.

⁷ Појам јавног окупљања дефинисан је чланом 3. Закона о јавном окупљању.

И треће, постоји велики број алтернативно одређених облика радње извршења које су казуистички описане.

Основни облик кривичног дела, који је прописан у ставу 1 члана 344а КЗ, чини онај ко физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе или јавног скупа, врши насиље или оштећује имовину веће вредности приликом доласка или одласка са спортске приредбе или јавног скупа, унесе у спортски објекат или баца на спортски терен, међу гледаоце или учеснике јавног скупа предмете, пиротехничка средства или друге експлозивне, запаљиве или шкодљиве супстанце које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или јавног скупа, неовлашћено уђе на спортски терен или део гледалишта намењен противничким навигачима и изазове насиље, оштећује спортски објекат, његову опрему, уређаје и инсталације, својим понашањем или паролама на спортској приредби или јавном скупу изазива националну, расну, верску или другу мржњу или нетрпељивост засновану на неком дискриминаторном основу услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима.

Према заштитном објекту кривично дело је сврстано у групу кривичних дела против јавног реда и мира. Одржавање јавног реда и мира је од значаја за нормалан живот грађана. Велики број понашања којима се ремети јавни ред и мир је инкриминисан као прекршај. Само у малом броју случајева, у складу са супсидијарним карактером кривичног права, јавни ред и мир је неопходно штити и кривичним правом (Стојановић, 2012:901). Имајући у виду да у КЗ већ дуго постоји кривично дело насилничког понашања, којим се непосредно штити јавни ред и мир као такав, дилему изазива инкриминација уведена 2009. године.

Већ смо поменули да непосредни основ за увођење овог кривичног дела у КЗ представља *Европска конвенција о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама* која је донета у Стразбуру 1985. године. СФРЈ је ратификовала ову Конвенцију још давне 1990. године и очигледно нису сматрали да је потребно посебно инкриминисати наведене радње. Додуше, измене и допуне у кривичном законодавству тада нису биле тако честе као данас. У данашњем друштву новеле се углавном правдају крилатицом „да савремени облици криминалитета то захтевају“. Када погледамо када је конвенција донета и када је инкриминација уведена у КЗ питамо се, оправдано, да ли је то нови облик криминалног понашања? Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, 2003. године, први пут прописује овај деликт, додуше у нешто другачијој верзији, чиме је споредно кривично законодавство обogaћено још једним кривичним делом.

Тај закон је и данас важан за примену члана 344а КЗ-а, као и Закон о спорту и Закон о јавном окупљању. Да се осврнемо поново на појмове спортска приредба или јавни скуп.

Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама утврђују мере за спречавање насиља и недоличног понашања на

спортским приредбама и у вези са спортским приредбама, као и обавезе организатора и овлашћења надлежних органа у спровођењу тих мера. Спортске приредбе, у смислу овог закона, јесу спортска такмичења и спортске манифестације.

Закон о спорту истиче да је *спортска приредба* одређени, плански припремљен и спроведен, временски ограничен спортски догађај, за који постоји јавни интерес и на којем учествује више спортиста.

Закон о јавном окупљању под окупљањем сматра окупљање више од 20 лица ради изражавања, остваривања и промовисања државних, политичких, социјалних и националних уверења и циљева, других слобода и права у демократском друштву. Окупљањем, у смислу овог закона, сматрају се и други облици окупљања којима је сврха остваривање верских, културних, хуманитарних, спортских, забавних и других интереса.

Већ смо указали на проблеме у вези са неусклађеним терминима који се користе у различитим правним прописима, али овом приликом желимо да поставимо питања да ли је било оправдано проширивање криминалне зоне код ове инкриминације и на јавне скупове и да ли се кривично дело односи и на јавни скуп који је забрањен.

Ако смо се већ одлучили да ово кривично дело уврстимо у групу кривичних дела против јавног реда и мира јасно је да исте последице по јавни ред производи и насилничко понашање на спортским приредбама и насилничко понашање на јавном скупу. Дакле, у истим или истоврсним ситуацијама треба реаговати на исти начин. Међутим, не можемо а да поново не приметимо да су већ постојале одговарајући инкриминације у КЗ-у и прекршајни деликти који су покривали исте или сличне ситуације. Исто тако, не би требао да буде исти приступ када законодавац регулише извршиоца кривичног дела. Код јавних скупова то може бити свако лице, али да ли је то тако и на спортским приредбама?

Поставља се питање хоће ли постојати ово кривично дело када су у питању забрањени јавни скупови на које грађани немају право? С једне стране, и забрањен јавни скуп јесте јавни скуп, а с друге, поставља се питање зашто би се учесницима забрањеног јавног скупа пружала (појачана) кривичноправна заштита. Чини се да је став да се ово кривично дело не може учинити на забрањеном јавном скупу ипак прихватљивији (*Ibid*, 907).

Када је у питању извршилац овог дела имамо пуно дилема. Да ли је то свако лице? Одговор на ово питање зависи од угла посматрања и од питања да ли говоримо о јавним скуповима или спортским приредбама? Да се концентришемо на спортске приредбе. Ако посматрамо норму само језички, граматички онда је то свако лице, па и учесници спортске приредбе. Ако пођемо од циљног, телеолошког тумачења онда би то требало да буду само навијачи, тј. сва лица која су присутна на спортској приредби а нису активни учесници. У теорији се прави разлика између учесника спортске приредбе у ужем и у ширем смислу. У ужем смислу то су такмичари, тренери, судије и сл., док су учесници у ширем смислу и гледаоци, односна сва лица присутна на спортској

приредби. Кад је у питању пасивни субјект нема дилеме да тај појам треба схватити у ширем смислу. Међутим, да ли извршилац може бити учесник у ужем смислу нпр. фудбалер или судија, поготово када се радња предузима према другом таквом учеснику. Мишљења у пракси су подељена.

Тако, у догађају који се збио 23. новембра 2008, дакле још за време док се инкриминација налазила у Закону о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама првостепеном одлуком осуђен је играч. Међутим, како апелациони суд примећује он није могао никако бити извршилац тог дела будући да није неовлашћено ушао на спортски терен. Надаље, то значи у конкретном случају, да окривљени, као играч који је учествовао у утакмици малог фудбала - као спортској приредби - у својству играча није неовлашћено ушао и налазио се на играјућем спортском терену, стога исти као непосредни учесник у спортској приредби у предметном случају, не може бити извршилац кривичног дела из члана 20. предметног Закона који је важио у време извршења дела стављеног на терет истом (*Пресуда Апелационог суда у Новом Саду Кж. I 2352/12 од 21.11.2012. године, којом је преиначена пресуда Вишег суда у Новом Саду К. 73/12 од 11.05.2012. године*).

Изгледа да је законодавац брзо схватио да ће тако формулисана одредба бити тешко примењива на сва лица, па је исту изменио (29. децембра 2009) и као прву радњу основног облика кривичног дела прописао „Ко физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе ...“ Али је питање да ли је на тај начин проблем решен јер и након тога судска пракса има различита гледишта. Тако Апелациони суд у Београду заузима став да учесници спортског такмичења и спортске манифестације, значи лица која по статуту спортског савеза имају својство обавезног и дозвољеног учесника спортског такмичења, не могу бити извршиоци овог кривичног дела (*Ibid*, 907). Са друге стране, ВКС истиче да извршилац кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из члана 344-а. став 1. Кривичног законика учињеног на начин – физичким нападом или физичким обрачунавањем, може бити свако ко на спортској приредби према било ком присутном лицу, односно учеснику те приредбе, предузме описану радњу извршења, без обзира у ком својству присуствује спортској приредби. При томе примена кривичног закона у погледу оцене ко може бити извршилац предметног кривичног дела, а затим и да ли постоји ово кривично дело није искључена тиме што су нека од лица присутних на спортској приредби претходно кажњена за дисциплински прекршај прописан одговарајућим правним актима Спортског савеза. Зато је Врховни касациони суд утврдио да је другостепеном пресудом учињена повреда кривичног закона (Кзз 24/12 од 11. априла 2012).

Теоријски посматрано, сматрамо да они судови који полазе од телеолошког тумачења, али и од циља *Европске конвенције о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама* а то је спречавање насиља од стране гледалаца, исправно поступају. Понашање активних учесника спортских такмичења је регулисано прописима који важе у области спорта где су прописане и дисциплинске казне. Такође, исправно се примећује да би се у пракси могли јавити извесни проблеми у вези

са применом мере безбедности забране присуствовања одређеним спортским приредбама чије изрицање је у случају овог кривичног дела обавезно (Ibid, 907). Дакле, да ли наведена мера безбедности и њен назив иду у прилог тога да можете професионалном фудбалеру да изрекнете забрану присуствовања фудбалским утакмицама пет година (а фудбалски савез му изрекне забрану неиграња рецимо једне утакмице) или се она, ипак, односи на гледаоце (Ibid, 907). И шта значи присуствовање, да ли је то исто што и учествовање, тј. играње на фудбалској утакмици. И да се нашалимо, да ли суд то што се ради о професионалном фудбалеру треба да узме као отежавајућу околност или обрнуто, због тога што је фудбалер по професији треба да буде благонаклон јер он од тога живи, обезбеђује егзистенцију себи и својој породици па треба да му изрекне забрану у краћем трајању.⁸ Али, у коначном, шта је оно што обесхрабрује? То је чињеница да уместо да за ово кривично дело одговарају навијачи у тој улази се махом налазе активни учесници спортских приредби.

И на крају овог дела, да се позабавимо радњама извршења основног облика које су далеко од прецизних и прегледних. То су: 1) физички напад или физички обрачун са учесницима спортске приредбе или јавног скупа, 2) вршење насиља или оштећење имовине веће вредности приликом доласка или одласка са спортске приредбе или јавног скупа, 3) уношење у спортски објекат и бацање међу гледаоцима предмета, пиротехничких средстава или других експлозивних, запаљивих или шкодљивих супстанци које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или јавног скупа, 4) неовлашћени улазак на спортски терен или део гледалишта намењен противничким навијачима и изазивање насиља, 5) оштећење спортског објекта, његове опреме, уређаја и инсталација и 6) одређена понашања или пароле на спортској приредби или јавном скупу којима се изазива национална, расна, верска или друга мржња или нетрпељивост заснована на неком дискриминаторном основу услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима.

За постојање овог кривичног дела је неопходно да окривљени инкриминисану радњу предузима на спортској приредби или јавном скупу, а не и у ситуацији када пријатељској фудбалској утакмици нема присуства публике, односно гледалаца.⁹ Такав став има и упориште и у пресуди Апелационог суда

⁸ И да скренемо пажњу на једну *no sense* одлуку. Ради се, додуше, о професионалном тренеру. Али је јасно да се постојећа ситуација могла решити правилима у области спорта тј. дисциплинским казнама. Наиме, *Апелациони суд у Крагујевцу, у одлуци Кж. 1-5836/10 од 27.1.2011*, истиче да је првостепени суд пропустио да да адекватан значај околностима кривичног дела за које је окривљени оглашен кривим и које га у одређеној мери чине тежим од осталих кривичних дела ове врсте. Суд није у довољној мери вредновао тежину извршеног дела, те упорност и дрскост испољену од стране окривљеног, чињеницу да је окривљени тренер, те да је био у обавези да посебно води рачуна о понашању јер је у том својству био одговоран за васпитање фудбалера и у обавези да утиче критички на њихово евентуално лоше понашање. Окривљени је занемарио ову своју обавезу, па уместо да примером утиче на друге, без датог повода и разлога насрнуо је на оштећеног као фудбалског судију.

⁹ Пресуда Апелационог суда у Новом Саду бр. КЖ. 1 552/15 од 2.октобра 2015, којом је потврђена пресуда Вишег суда у Новом Саду бр. К 124/13 од 19. марта 2015. - Билтен Вишег суда у Новом Саду, број 6/2015, Интермех, Београд, Аутор сентенце: Биљана Делић, судија Вишег суда у Новом Саду

у Београду. Наиме, првостепеном пресудом Вишег суда у Ваљеву окривљени је осуђен на условну осуду и новчану казну. Међутим, по жалби Апелациони суд је заузео другачији став. Пријатељска фудбалска утакмица одиграна на помоћном терену уз присуство само припадника оба фудбалска клуба, која није била пријављена спортском савезу, нити је спортски савез делегирао судије, нити је на тој утакмици било делегата, нити се водио записник, не може се сматрати спортском приредбом нити јавним скупом у смислу чл. 2. став 1. ЗНСП нити су при том окривљени и оштећени могли имати својство учесника спортске приредбе у смислу чл. 2. став 4. наведеног закона.¹⁰

Из законског описа кривичног дела из чл. 344.а ст. 1. КЗ произлази да кривично дело чини и лице које између осталог врши насиље или оштећује имовину веће вредности приликом доласка и одласка са спортске приредбе или јавног скупа, из чега произлази да за постојање предметног кривичног дела уопште није од утицаја да ли је радња предузета на стадиону или ван њега. У конкретном случају се ради о јединственом догађају и оптужним актом јавног тужиоца се оптуженима ставља на терет да су управо приликом одласка са спортске приредбе учинили предметно кривично дело што подразумева да су радње кривичног дела могли предузети како на стадиону тако и у његовој близини, односно приликом изласка са стадиона где се одржава спортска приредба. Тако је Апелациони суд у Нишу заузео супротно мишљење у односу на првостепени суд који је ослободио окривљене јер су радњу извршења учинили ван стадиона на коме се одржавала спортска приредба. У пресуди се наводи „...потпуно је неприхватљив навод првостепеног суда, и у вези с тим дати нејасни разлози о одлучним чињеницама које су предмет доказивања, да је кривица окривљеног С. искључена из разлога што је бацање каменице у правцу полицијског службеника предузео ван стадиона због чега нема доказа да је учинио кривично дело насилничко понашање на спортској приредби из чл. 344а ст. 1. КЗ.“¹¹

Чланом 344а ставом 2 КЗ прописан је први тежи облик кривичног дела насилничког понашања на спортској приредби или јавном скупу који постоји онда када је дело извршено у групи. Казна за овај тежи облик дела је затвор од једне до осам година. Квалификаторна околност јесте деловање у групи и таква околност мора бити обухваћена умишљајем извршиоца. Група значи најмање три лица која су повезана ради трајног или повремениг вршења кривичних дела која не мора да има дефинисане улоге својих чланова, континуитет чланства или развијену структуру (члан 112. став 22. КЗ РС).

У ставу 3 овог члана прописан је други тежи облик кривичног дела насилничког понашања на спортској приредби или јавном скупу. То је ситуација када појединац изврши то кривично дело у својству коловође групе која изврши кривично дело насилничког понашања на спортској приредби или јавном

¹⁰ Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1-221/13 од 05. фебруара 2013. - Пресуда Вишег суда у Ваљеву К.бр.81/12 од 12. децембра 2012. - Из Билтена Апелационог суда у Београду, број 5/2013, Интермех, Београд, Аутор сенценце: Небојша Павловић, виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду

¹¹ Решење Апелационог суда у Нишу, Кж. 54/14 од 2. јула 2014.

скупу. За коловођу групе (лице које предводи групу у акцијама) прописана је казна од три до дванаест година затвора. За утврђивање кривице за тај облик кривичног дела, потребно је да извршилац тог кривичног дела у време извршења дела има свест да јесте коловођа групе и да жели да се понаша као коловођа. Неопходно је да та околност буде обухваћена умишљајем учиниоца (квалификаторна околност).

Члан 344а став 4 КЗ такође прописује тежи облик кривичног дела насилничког понашања на спортској приредби или јавном скупу који постоји ако је извршење основног облика кривичног дела насилничког понашања на спортској приредби или јавном скупу довело до нереда у коме је неко лице тешко телесно повређено или је оштећена имовина већег обима. За такве случајеве извршења кривичног дела прописано је да ће се извршилац казнити затвором од две године до десет година. Тешка телесна повреда може бити нанесена, како лицу према коме се врши насиље на спортској приредби, тако и неком другом лицу које може бити учесник спортске приредбе, али и случајни пролазник. У односу на наношење тешке телесне повреде, за утврђивање кривице извршиоца потребно је да постоји нехат (З. Стојановић, Н. Делић, 2013:303).¹² Када је у питању оштећење имовине већег обима за постојање кривице извршиоца потребно је да у тренутку извршења дела постоји нехат извршиоца у односу на оштећење имовине већег обима до кога је дошло услед насиља на спортској приредби.

Сматрамо да ако је тешка телесна повреда нанета са умишљајем али не услед нереда до којих је дошло услед извршења основног облика кривичног дела из члана 344а, постоје два кривична дела у стицају, тешке телесне повреде и основног облика насилничког понашања на спортској приредби или јавном скупу. Такав став је заузео и Врховни касациони суд. Када је тешка телесна повреда нанета радњом окривљеног при чему се са директним умишљајем наносе ударци оштећеном, који је учесник спортске приредбе за време трајања те приредбе, а без изазивања нереда тада је окривљени извршио кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из члана 344а став 1. КЗ и кривично дело тешка телесна повреда из члана 121. став 1. КЗ у стицају.¹³ Међутим, имамо и другачијих судских одлука. Тако, у другом предмету Апелациони суд у Нишу је у сличној ситуацији, када је окривљени који је нанео тешке телесне повреде са умишљајем на спортској приредби и првостепено осуђен за извршење кривичног дела из члана 344а став 4 у вези става 1 КЗ преквалификовао ту пресуду и окривљеног осудио само за извршење кривичног дела из члана 121. КЗ уз образложење да за постојање квалификованог облика кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби из чл. 344а ст. 4. у вези ст. 1. КЗ неопходно је да наступи последица у виду изазивања нереда и да услед изазивања нереда на спортској приредби другом лицу буде нанета тешка телесна повреда. Пошто је изостала последица у виду изазивања

¹² Више о тешкој телесној повреди квалификованој смрћу: Д. Коларић; Кривично дело убиства, Службени гласник, Београд, 2008, стр. 174-188.

¹³ Пресуда Врховног касационог суда Кзз 1123/2014 од 20. новембра 2014, сентенца верификована на седници Кривичног одељења Врховног касационог суда 6. јуна 2016.

нереди у радњама окривљеног који је нанео тешку телесну повреду другом лицу остварена су законска обележја кривичног дела тешке телесне повреде из чл. 121. ст. 1. КЗ.¹⁴

Став 5 члана 344а КЗ прописује посебан облик кривичног дела насилничког понашања на спортској приредби или јавном скупу, који постоји ако службено или одговорно лице при организовању спортске приредбе или јавног скупа пропусти да предузме одговарајуће мере обезбеђења како би се онемогућио или спречио неред, па услед тога буду угрожени животи и тела већег броја људи или имовина веће вредности. За тај, посебан облик кривичног дела законом је прописано да ће се извршилац казнити затвором од три месеца до три године и новчаном казном.

(Не)ефикасност мере безбедности забране присуствовања одређеним спортским приредбама

Учиниоцу кривичног дела које је извршено на спортској приредби обавезно се изриче мера безбедности забране присуствовања одређеним спортским приредбама.

Мера са сличном садржином и сличном сврхом, постоји у многим европским правним системима. У појединим државама не ради се о мери безбедности, већ је то један од услова који се морају испунити уз условну осуду (код нас би то могла да буде нека од обавеза која се намеће заштитним надзором уз условну осуду). Такав је случај, на пример, у Кривичном законнику Француске (чл. 132-45)¹⁵ и у Кривичном законнику Руске федерације (чл. 73. ст. 5).¹⁶ Чешка Република донела 2006. Закон о борби против хулиганизма на спортским стадионима, којим је предвиђено да се, поред казне, учиниоцима кривичних дела може изрећи и мера безбедности доживотне забране посећивања спортских приредби (Д. Шупут, 2010: 241). Пољска је 1997. донела посебан закон под називом *Закон о безбедности јавних скупова са великим бројем учесника*, који се, између осталог, бави и безбедношћу на спортским приредбама. Овај закон такође предвиђа могућност изрицања мере безбедности забране присуствовања одређеним спортским приредбама у времену од једне до три године (Ibid, 243). Бугарска је 2004, такође, донела *Закон о очувању јавног реда на спортским приредбама* у оквиру кога је предвиђена и мера безбедности забране присуствања спортским (Ibid, стр. 245).

Према слову нашег КЗ-а учинилац кривичног дела је дужан да се непосредно пре почетка времена одржавања одређених спортских приредби лично јави службеном лицу у подручној полицијској управи, односно полицијској станици, на подручју на којем се учинилац затекао и да борави у њиховим

¹⁴ Пресуда Апелационог суда у Нишу Кж бр. 1041/14 од 23.10.2014. године - Из Билтена Вишег суда у Нишу, број 33/2015, Интермех, Београд

¹⁵ Кривични законик Француске, *Code péna*, <http://legifrance.gouv.fr/> .

¹⁶ Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 N 63-ФЗ в последней редакции, действующей с 04.05.2018 года, <http://logos-pravo.ru/ugolovnyy-kodeks-rf-uk-rf>

просторијама за време одржавања спортске приредбе. У вези са тим поставља се питање како начелног, тако и организационо-техничког карактера. Прво, да ли се овде ради о некој врсти превентивног полицијског притвора, јер „боравити“, у овом случају, значи бити лишен слободе. Друго, смештајни капацитети у полицијским управама, односно станицама су ограничени, а и боравак других лица у њиховим просторијама би ометао њихов нормалан рад (З. Стојановић, 2013:367). Посебан проблем може представљати и вођење евиденција о извршавању ове мере с обзиром на могућност јављања било којој подручној полицијској управи (станици) у земљи (на подручју на којем се затекао) (Ђ. Ђорђевић, 2011:162).

Суд одређује трајање мере, које не може бити краће од једне нити дуже од пет година, рачунајући од дана правноснажности одлуке, с тим да се време проведено у затвору не урачунава у време трајања ове мере.¹⁷ За кршење забране утврђене мером безбедности, последњим изменама и допунама КЗ из 2016., чланом 340а. КЗ инкриминисано је кривично дело кршење забране утврђене мером безбедности при чему је забрањена новчана казна или казна затвора до шест месеци. Ово кривично дело је уведено због нашег негативног искуства и проблема који су антиципирани у пракси (Д. Коларић, 2017:27) али остаје дилема да ли смо са њим постигли циљ.

У образложењу Предлога ЗИД КЗ наведено је „...да је циљ да се обезбеди санкција за кршење забране коју одређене мере безбедности садрже. Према важећем закону, не постоје никакве санкције за кршење одређених забрана код неких мера безбедности. Код кршења других забрана, извесна санкција се огледа у томе што суд изричући условну осуду може одредити да ће се она опозвати ако осуђени прекрши забрану наложену мером безбедности (чл. 85. и 86. КЗ). Међутим, и код тих мера безбедности постоји потреба за једним оваквим кривичним делом за случај да санкција уз коју се изриче мера безбедности није условна осуда.“¹⁸

Наиме, када је реч о мери безбедности „забране присуствовања одређеним спортским приредбама“ ако суд изрекне условну осуду, суд има обавезу да одреди да ће се та осуда опозвати, ако учинилац прекрши забрану присуствовања одређеним спортским приредбама, односно ако не изврши дужност јављања службеном лицу у подручној полицијској управи, односно полицијској станици.¹⁹ Међутим, у пракси поступак опозива условне осуде се врло ретко врши без обзира на многобројна кршења мере безбедности. Вероватно зато што је поступак компликован.²⁰ Полиција којој је пресудом поверен надзор над извршењем мере безбедности, када утврди да је дошло до не јављања осуђеног у полицијску станицу у одређено време или ако се утврди да је осуђени прекршио меру безбедности и присуствовао спортској приредби у време док траје забрана, треба о истом да обавести суд који је донео пресуду и

¹⁷ КЗ, члан 896

¹⁸ Предлог закона о измени и допунама КЗ, усвојен на 17. седница Владе Републике Србије, 9. новембра 2016.

¹⁹ КЗ, члан 896

²⁰ Видети: ЗКП, члан 545-551.

надлежно јавно тужилаштво. Јавно тужилаштво може да упути захтев суду који је судио у првом степену да покрене опозив. Суд након одржаног рочишта може да одбије захтев јавног тужиоца ако утврди да нема основа за опозивање условне осуде, при томе по службеној дужности може да опомене осуђеног који не извршава обавезе заштитног надзора или продужи трајање заштитног надзора у оквиру времена проверавања или раније обавезе замени другим. То значи, суд може да одбије захтев и у случајевима када утврди да осуђено лице не поштује обавезе из пресуде. Тако, дана 2. октобра 2016. за време одигравања фудбалске утакмице оштећени - играч који је због фаула добио жути картон је физички нападнут од стране окривљеног – играча супарничког тима и исти му је пришао с леђа и задао ударац затвореном шаком у пределу лица од којег је исти задобио тешке телесне повреде у виду „фрактуре носне кости са дислокацијом и огуљотине са крвним подливом у унутрашњој страни угла ока и регије јагодичне кости лево са подливом“. Виши суд у Ваљево пресудом К.бр.31/17 од 13. септембра 2017. је осудио Р.Ј. из Ваљева због чињења кривичног дела из члана 344а став 1 КЗ и изрекао му условну осуду утврдивши му казну затвора од 6 месеци условно на 2 године и новчану казну у дневним износима (30 дневних износа – висина дневног износа 500 динара) и меру безбедности „забране присуствовања одређеним спортским приредбама, односно фудбалским утакмицама ФК М. у трајању од једне године. Након објављивања пресуде странке су се одрекле права на жалбу тако да је иста постала правноснажна и извршна даном објављивања. Пресуда је достављена Полицијској управи Ваљево 9. октобра 2017. ради спровођења мере безбедности. Полицијски службеник је 19. октобра 2017. обавио разговор са осуђеним и упозорио га на забране и дужности које произилазе из пресуде. Дана 5. новембра 2017. осуђени се није јавио у Полицијску управу Ваљево пре и за време трајања утакмице фудбалског клуба М. из Ваљева. Обавештено је надлежно јавно тужилаштво и суд. Поднет је захтев за опозив условне осуде. Виши суд у Ваљево, иако је утврдио да осуђени Р.Ј. није испунио дужност предвиђену горе поменутом пресудом, одбио је захтев и продужио рок трајања мере безбедности за још шест месеци.²¹

Дакле, окривљени је извршио у стицају кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из члана 344а став 1. и кривично дело тешка телесна повреда из члана 121. став 1. Међутим, ставови који су неспорни у правној теорији, али и заузети у пресудама апелационих судова, не спроводе се у пракси виших судова и јавних тужилаштава.

У другом случају, опозвана је условна осуда и истом је изречена казна затвора у трајању од шест месеци коју ће издржати по правноснажности пресуде.²² Наиме, осуђени је за време трајања мере безбедности исту прекршио тако што се дана 23. октобра 2016. није јавио у полицијску станицу пре почетка фудбалске утакмице на којој није смео бити присутан због изречене

²¹ Пресуда Вишег суда у Ваљево, К.бр.5/18 од 26. марта 2018.

²² Пресуда Вишег суда у Ваљево, К.бр.44/16 од 22. децембра 2016. и пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 65/2017вод 13. фебруара 2017.

мере безбедности, већ је на истој присуствовао и извршио прекршај из области Закона о јавном реду и миру тако што је вређао играче. На тај начин није испунио наложену дужност мером безбедности а прекршио је и забрану. Више јавно тужилаштво је поднело захтев за опозив условне осуде који је усвојен од стране суда. У другом примеру, лицу М.Б. опозвана је условна осуда на коју је осуђен на 6 месеци затвора условно на једну годину пресудом Вишег суда у Ваљеву²³, због извршења кривичног дела из члана 344а ст. 1 КЗ, а због тога што се у својству редара физички обрачунавао са играчем фудбалског клуба за време трајања утакмице. Изречена му је и мера безбедности „забрана присуствовања одређеним спортским приредбама“ и то „свим такмичарским утакмицама у фудбалу Градске лиге Ваљево између ФК С и осталих фудбалских клубова из те лиге“ у трајању од једне године. Због неиспуњења обавеза истом је изречена казна затвора у трајању од шест месеци која је утврђена претходном пресудом.²⁴

Инкриминисањем радње кривичног дела кршење забране утврђене мером безбедности постигнут је изванредан позитивни ефекат. Међутим, морамо да приметимо да се кривично дело односи на кршење забране утврђене мером безбедности. У овом случају забрана је присуствовања одређеним спортским приредбама. Шта се дешава када осуђени не прекрши забрану али не испуни дужност која му је утврђена мером безбедности, тј. да се непосредно пре почетка спортске приредбе јави службеном лицу полиције и борави у просторијама МУП-а за време трајања спортске приредбе. Да ли тада кривично дело постоји? Ако бисмо јављање службеном лицу пре почетка утакмице схватили као начин извршења забране могли бисмо да резонујемо да дело постоји. Али, ту опет остаје проблем могућности да полиција за свако лице које не испуни дужност предвиђену овом мером безбедности дође до сазнања да је прекршио забрану. Наравно, ту је и стандардни проблем који се огледа у предугом трајању кривичних поступака. Какав ће бити ефекат кривичне санкције на учиниоца која се изрекне након неколико година од кршења мере безбедности?

Такође, треба истаћи да се за прекршај из члана 23. ЗСНСП обавезно изриче и заштитна мера забране присуствовања одређеним спортским приредбама. Забрана присуствовања одређеним спортским приредбама састоји се у обавези учиниоца прекршаја да се непосредно пре почетка времена одржавања одређених спортских приредби лично јави службеном лицу у подручној полицијској управи, односно полицијској станици на подручју на којем се учинилац прекршаја затекао и да борави у њиховим просторијама за време одржавања спортске приредбе. Заштитна мера може се изрећи у трајању од једне до осам година а осуђено лице које не изврши ову обавезу казниће се затвором од тридесет до шездесет дана.

²³ Пресуда Вишег суда у Ваљеву, К.бр.35/17 од 5. октобра 2017.

²⁴ Пресуда Вишег суда у Ваљеву, К.бр.9/18 од 3.марта 2018.

Анализа стања и кретања кривичног дела насилничко понашање на споретским приредбама

У периоду 2011-2016 у Србији²⁵ је поднето 1329 кривичних пријава због извршења кривичног дела из члана 344а КЗ. Против непознатог учиниоца је поднето 68, док су у 180 случајева лица била малолетна у тренутку извршења кривичног дела (занимљиво је да је у 2011. било 87 малолетних учинилаца против којих је поднета пријава што је нешто мање од укупног броја за наредних 5 година). Против пунолетних учинилаца поднета је 1081 кривична пријава. Одлуком јавног тужилаштва одбачене су 260 или 24%. Од пунолетних учинилаца кривичних дела укупно је осуђено 879 лица међу којима је било само 5 жена. Казни затвора било је 150 или 17% (од којих 111 или 74% су кратке казне затвора - до 6 месеци), на кућни затвор осуђено је 21 лице²⁶, условних осуда 501 или 57%, новчана казна као главна казна је изречена 64 пута, једно лице је осуђено на рад у јавном интересу, једно судском опоменом и пет васпитном мером.²⁷

Према Закону о уређењу судова²⁸ за суђење за ово кривично дело је у првом степену стварно надлежан виши суд. Дакле, и извршна и законодавна власт желе да овом кривичном делу дају већи значај. Да ли је то заиста неопходно и шта се са тим постигло?

Највећи је број условних казни. Када погледамо казне затвора видимо да $\frac{3}{4}$ чине казне до 6 месеци.

Као што се може приметити, јавно тужилаштво у огромном броју случајева прибегава примени опортунитета. Тако је нпр. у 2015 и 2016 години свака пета кривична пријава била одбачена применом опортунитета, а свака седма из других разлога.

У овом делу рада упоредићемо наведене статистичке податке који се одnose на територију Србије са резултатима истраживања које је вршено на територији једног управног округа у Србији. Разлика ова два истраживања је у томе што су у првом (цела територија Србије) коришћени подаци Републичког завода за статистику а у другом је извршен увид у сваки јавно тужилачки предмет формиран за пријаву да је учињено кривично дело из члана 344а КЗ (територија Колубарског управног округа). Временски оквир истраживања је шест година и то период 2011-2016. година.

²⁵ Напомена: У овом истраживању користимо податке за Републику Србију без Аутономне покрајине Косово и Метохија из разлога што Републички завод за статистику од 1999. године не располаже са подацима о броју становника и стању криминалитета на том подручју а законодавна, судска и извршна власт на том подручју, без обзира што је оно део Србије, немају суверенитет од 1999.

²⁶ Податке располажемо само за 2015 и 2016. Извор Републички завод за статистику.

²⁷ Подаци Републичког завода за статистику Србије.

²⁸ Закон о уређењу судова, "Службени гласник РС", бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011, 101/2013, 40/2015, 106/2015, 13/2016, 108/2016, 113/2017

У овом периоду Вишем јавном тужилаштву у Ваљеву поднето је 46 кривичних пријава против 63 осумњичених за извршење кривичног дела из члана 344а КЗ. Сва лица су мушког пола. Јавно тужилаштво је у 27 случајева применило меру опортунитета кривичног гоњења. У 26 случајева осумњиченима је наложено да на рачун прописан за уплату јавних прихода уплати одређени новчани износ, који се користи за хуманитарне или друге јавне сврхе а у једном случају осумњиченом је наложено и исти је прихватио обавезу да обави 120 часова одређеног друштвенкорисног или хуманитарног рада. Укупно је на рачун јавних прихода за шестогодишњи период уплаћено 858000 динара у појединачном распону износа од 10000 до 105000, што значи да је у просеку сваки осумњичени уплатио износ од 33.000 динара.²⁹

Донето је 25 правноснажних пресуда при чему се све односе на први став члана 344а КЗ. При томе, 24 окривљена осуђена су на условне осуде и 1 лице на казну кућног затвора у трајању од шест месеци. Новчана казна, као споредна, изречена је за свих 25 случајева у распону од 10000 до 50000 динара појединачно, тако да је на рачун суда уплаћено 554000 динара.³⁰

Од свих правноснажно осуђених лица било је 14 играча, један фудбалски судија, седам навијача, један председник фудбалског клуба и два службена лице, записничар и редар.

Мера безбедности забране присуствовања одређеним спортским приредбама изречена је на најмањи законом предвиђен период од годину дана за 24 осуђена, тј. није донета у једном предмету. Наиме, првостепеном пресудом окривљени (играч) је осуђен условном осудом (казна затвора у трајању од 3 месеца коју неће издржати ако у року од једне године од правноснажности пресуде не учини ново кривично дело) и новчаном казном од 15000 динара, зато што је за време другог полувремена „пријатељске фудбалске утакмице“, ударио оштећеног (играча противничког клуба), песницом у пределу темена главе, након чега је дошло до нереди на јавном скупу. Занимљиво је да се јавно тужилаштво није жалило на првостепену пресуду а жалба браниоца окривљеног је одбијена пресудом Апелационог суда у Београду. Без обзира што је евидентно учињена битна повреда кривичног поступка првостепена пресуда је постала правноснажна.³¹ Такође, против два осуђена лица због неиспуњења обавеза наложених мером безбедности условна осуда је на предлог јавног ту-

²⁹ Анализирали смо сваки случај појединачно у коме је примењен опортунитет којом приликом је утврђено да је јавно тужилаштво наложило обавезу једном лицу да на рачун јавних прихода уплати 10.000 динара, два лица 15.000 динара, једно лице 16.000 динара, четири лица 20.000 динара, седам лица 25.000 динара, два лица 30.000 динара, једно лице 35.000 динара, два лица 40.000 динара, једно лице 42.000 динара, једно лице 45.000 динара, два лица 50.000 динара, једно лице 80.000 динара и једно лице 105.000 динара.

³⁰ Анализирали смо све пресуде којом приликом је утврђено да је новчана казна као споредна казна изречена за 5 лица у износу од 10000 динара, за једно у износу од 12000, за 4 лица у износу од 15000, за 6 лица у износу од 20000, за једно лице у износу од 25000, за 3 лица у износу од 30000, за једно у износу од 32000, за једно лице у износу од 35000, за 2 лица у износу од 40000 и за једно лице у износу од 50000 динара.

³¹ Пресуда Вишег суда у Ваљеву К.бр.42/17 од 29. јануара 2018, и пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 205/18 од 13. марта 2018.

жилаштва опозвана, и то једном навијачу и једном редару. Оба лица су упућена на издржавање казне затвора утврђене пресудом, и то у трајању од 6 месеци.

Против 11 лица кривична пријава је одбачена јер није постојао основ сумње да је учињено кривично дело за које се гони по службеној дужности, при чему је јавно тужилаштво за једно од тих лица поднело захтев за покретање прекршајног поступка због извршеног прекршаја из члана 23. став 1 тачка 3 ЗСНСП, при чему је окривљени осуђен на новчану казну од 50000 динара и изречена му је заштитна мера забране присуствовања фудбалским утакмицама ФК „С“ у трајању од једне године зато што је неовлашћено ушао на фудбалски терен у својству навијача на полувремену утакмице.³²

Ако упоредимо ова два истраживања за исти временски период, прво које се односи на територију Србије без Косова и Метохије и друго које се односи на територију Колубарског округа, узимајући у обзир да смо у другом извршили увид у сваки предмет а у првом истраживању податке добили из статистике коју води Републички завод за статистику, можемо потврдити оно што провејава кроз цео рад. Када смо истраживање свели на мањи део територије утврдили смо да је против 60% осумњичених одбачена кривична пријава и то у 70% случајева применом опортунитета. Само 1/3 осумњичених је осуђена и то у 96% случајева условном осудом.

Закључна разматрања

На основу разматраног можемо извести неколико закључака.

Термине који се користе у различитим законима исте снаге (нпр. јавни скуп – јавно окупљање) потребно је уподобити како би се смањили проблеми које правосудни органи и полиција имају у доказивању казних дела. Ни Уставни суд као највиша судска инстанца у држави није надлежан да оцењује међусобну сагласност појединих одредаба закона тако да се исте могу променити само изменама (С. Марковић, 2018:213).

Треба нагласити, да су другостепени судови заузели став да пријатељске утакмице (које не организује спортски савез а вез) ако се одигравају без публике не представљају спортску приредбу, нити јавно окупљање (јавни скуп). То значи, да се ово кривично дело не може учинити на таквом догађају.

Међу осуђенима се налази највећи број активних учесника спортских догађаја што је потпуно противну смислу ове одредбе и конвенцији Савета Европе.

Насиље на спортским приредбама представља велики проблем али, чини се да, приступ овом проблему није одговарајући.

³² Прекршајни суд у Ваљеву, Пр.бр. 7134/16 од 20. фебруара 2017.

Литература:

1. Dunning, Eric (1999.) Sport matters: Sociological studies of sport, violence and civilization, London,
2. Đorđević, Đorđe (2010): Prekršajno pravo, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd,
3. Đorđević, Đorđe (2011): Zabрана prisustvovanja određenim sportskim priredbama, u: Đ. Ignjatović (ur.), Kaznena reakcija sudova u Srbiji, Pravni fakultet, Beograd., str.158-166.
4. Kesić, Zoran; Zekavica, Radomir (2016).: *Objava „rata kriminalu“ kao izazov vladavini prava i demokratskom radu policije*, Kultura polisa, br.30, godina XIII, str. 313-325.
5. Kolarić, Dragana (2017): Reforma krivičnog materijalnog zakonodavstva i poglavlje 23 (na raskršću između nacionalnog identiteta i evropskih integracija), u: *Reformski procesi i poglavlje 23 (godinu dana posle)*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Zlatibor, 2017.
6. Kolarić, Dragana (2015): Konceptijske novine u Krivičnom zakoniku Srbije i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, u: *Suđenje u razumnom roku i drugi krivičnopravni instrumenti adekvatnosti državne reakcije na kriminalitet*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Zlatibor,
7. Kolarić, Dragana (2008): Krivično delo ubistva, Službeni glasnik, Beograd,
8. Kolarić, Dragana; Marković Saša (2018): Pojedine nedoumice u primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu – Časopis za pravne i društvene nauke* (glavni i odgovorni urednik: dr Mirko Vasiljević), Vol. 66, broj 1,
9. Marković, Saša (2015): Uloga policije u sprovođenju mere bezbednosti „Zabрана prisustvovanja određenim sportskim priredbama“, *Pravo i autonomija ličnosti*, Tom 1, Pravni život: časopis za pravnu teoriju i praksu glavni i odgovorni urednik: prof. dr Slobodan Perović), Udruženje pravnikа Srbije, broj 9, Knjiga 578, Beograd, str. 603-620.
10. Marković, Saša (2018a): Protivrečnosti karijernog razvoja policijskih službenika u Republici Srbiji, Kultura polisa, god. XV, br. 35, str. 211-232
11. Marković, Saša (2016): Mera bezbednosti „Zabрана prisustvovanja određenim sportskim priredbama“ u praksi policije i pravosuđa, *NBP - Žurnal za kriminalistiku i pravo* (glavni i odgovorni urednik: prof. dr Dragana Kolarić), Kriminalističko-policijska akademija, godina XXI, Beograd, broj 1, str.133-161,
12. Simonović, Branislav (2012): Kriminalistika, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu i Institut za pravne i društvene nauke, Kragujevac,
13. Stojanović, Zoran (2012): Komentar Krivičnog zakonika, Službeni glasnik, Beograd,
14. Stojanović, Zoran (2013): Krivično pravo-opšti deo, Pravna knjiga Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd,
15. Stojanović Zoran; Delić Nataša (2013), Krivično pravo - posebni deo, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i Pravna knjiga, Beograd,
16. Šuput, Dejan (2010): Pravni okvir koji uređuje borbu protiv nasilja na sportskim priredbama u evropskim državama, *Strani pravni život*, god. 54, br. 1, str. 233-263.

SOME QUESTIONS REGARDING SUPPRESSION OF VIOLENT BEHAVIOUR AT SPORTS EVENTS OR PUBLIC RALLIES

Summary: In 1985 the Council of Europe in Strasbourg adopted the European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports Events and in particular at Football Matches, as a response to numerous sports tragedies at European stadiums. Our country ratified this Convention in 1990. The violence of fan groups is becoming an increasingly recognizable phenomenon in Serbia as well. These are the reasons why in 2003 the Law on Prevention of Violence and Misbehavior at Sports Events was adopted as *lex specialis*, which deals with this matter only. At the beginning we have set up a hypothesis that penal policy for this form of violence is mild. Unfortunately, this hypothesis has also been confirmed. It is quite prominent that suspended sentences are resorted to, but also the opportunity of criminal prosecution, regardless of the fact that real jurisdiction for action related to these criminal acts has been given to higher public prosecution offices and courts (in other words the legislator has recognized a higher degree of social danger) and the fact that the penalties provided for by the law are relatively tough. There is a small number of those who are sentenced to prison. Also, after the analysis of the data we have determined that in the majority of proceedings conducted for violence at sports events the suspects were either a player or a coach. Does this mean that the state has pointed a knife primarily at direct participants in a sports events instead at the supporters? If the research results, which cannot be considered representative since they have been narrowed down to one administrative district in Serbia only, are applied to the entire territory of Serbia, we can conclude that primarily players and coaches are recognized as violators who are given suspended sentences or are not charged at all. However, in addition to the attitudes of the court practice it remains disputable if the perpetrators of this crime should be participants in the sports events.

Key words: violence, sporting events, public rally, criminal offence, perpetrator, security measure